

Kirkosta erotaan rahan takia

TUUKKA TAMMI

Kirjoittaja on
Yhteiskuntapolitiikka-
lehden päätoimittaja

Vuonna 1950 noin 95 prosenttia suomalaisista kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Vielä vuonna 1990 kirkkoon kuului lähes 88 prosenttia Suomen väestöstä. Vuonna 2020 osuus oli enää noin 68 prosenttia. Kehitys on ollut samanlaista muissa Pohjoismaissa. Kirkosta eroamisen tärkeimmäksi syyksi voisi olettaa maallistumisen ja uskon puutteen. Kyselyiden perusteella suomalaisten kristinusko onkin lähes puolittunut viimeisen 20 vuoden aikana. Toisaalta kirkosta eroaa myös uskovia ihmisiä. Julkisuuudessa esiin ovat nousseet kohua herättäneet tapahtumat – kuten Ylen ”Homoilta”-keskustelu vuonna 2010 tai avioliittolain muutos vuonna 2014 – ja niitä seuranneet eropiikit. Tästä on johdettu ajatus, että luterilaisen kirkon jäsenmäärää uhkaa erityisesti polarisaatio arvoliberaalien ja -konservatiivien välillä.

Tässä YP:ssä Tuomas Äystö ja kumppanit osoittavat, että talouteen ja hyötyyn liittyvät seikat ovat merkittävin syy erota kirkosta. Tulos perustuu vajaan 4 000 kirkosta eronneen ihmisen itse ilmoittamiin eron syihin: noin puolet eroajista on maininnut erosyyksi talouteen tai hyötyyn liittyvän seikan. Ero on selkeä seuraavaksi tärkeimpään syyjoukkoon eli uskomuksiin ja oppeihin, jollaisen on erosyynä maininnut vain noin joka neljäs.

Tulos sekä kyseenalaistaa että vahvistaa julkisessa keskustelussa ja tutkimuksessa esitettyjä oletuksia. Aiempi tutkimus on Suomen osalta korostanut etenkin uskon puutetta tai kirkon etäisyyttä merkittävimpinä erosyinä, joskin myös talouteen, erityisesti kirkollisveroon liittyvät syyt on tunnistettu tärkeiksi. Kirkollisvero on 1–2 prosenttia bruttuloista asuinpaikkakunnasta riippuen.

Tutkijat toteavat, että vaikka kirkosta eroamista pidetään keskeisenä maallistumisen mittarina, ei erosyiden analyysi liity yksiselitteisellä tavalla maallistumiskeskusteluun. Yhtäältä uskomuksista ja kirkon toiminnasta etääntymistä tapahtuu myös kirkon jäsenen parissa. Toisaalta taloudelliset syyt eivät suoraan kerro eroajien uskonnollisuudesta tai sen puutteesta.

Sukupuolten ja ikäryhmien välillä on jonkin verran eroa. Naiset eroavat hieman miehiä useammin uskomuksiin ja oppeihin liittyvien syiden vuoksi. Vastaavasti taloudelliset syyt ovat tärkeimpiä etenkin 35–44-vuotiaiden keskuudessa ja kohtalaisen merkittäviä myös tätä vanhemmilla, mutta selkeästi vähemmän tärkeitä tätä nuoremmilla.

Suuri ja kasvava osa kirkosta eroajista siis tarkastelee kirkkoon kuulumista talouden ja hyödyn näkökulmasta. Kärjistäen: he eivät koe saavansa ”palveluntuottajakirkolta” vastinetta rahalleen. Kirjoittajaryhmä toteaa lopuksi, että jos tuloksia haluaa tulkita weberiläisittäin, on ”uskonnon typistyminen monien kohdalla järkipäisiksi budjetointikysymykseksi osoitus välineellisen rationaalisuuden voitosta ja lumouksen haihtumisesta”.